

**Προτάσεις για τις βασικές αρχές της αναθεώρησης
του περιφερειακού σχεδιασμού διαχείρισης στερεών αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) Αττικής**

A. Ο φορέας του σχεδιασμού και της διαχείρισης

Ο ειδικός διαβαθμιδικός σύνδεσμος νομού Αττικής (ΕΔΣΝΑ) συγκροτήθηκε με την **ΥΑ 52546/2011 (ΦΕΚ Β' 2854)** και διαδέχθηκε τον ΕΣΔΚΝΑ. Είναι ΝΠΔΔ και συγκροτείται από την περιφέρεια και τους δήμους της Αττικής. Διοικείται από 60μελές ΔΣ, με πρόεδρο τον/την εκάστοτε περιφερειάρχη Αττικής ή αντιπεριφερειάρχη, που ορίζεται από αυτόν/ήν. Τα 24 μέλη του ΔΣ ορίζονται από το περιφερειακό συμβούλιο και τα υπόλοιπα 36 από την περιφερειακή ένωση δήμων (ΠΕΔ) Αττικής. Σύμφωνα με το **ν. 4042/2012 (άρθρο 35)** ο περιφερειακός σχεδιασμός (ΠΕΣΔΑ) εκπονείται και υλοποιείται από τον οικείο ΦοΔΣΑ, στην περίπτωση της Αττικής από τον ΕΔΣΝΑ.

Όπως και στις άλλες περιφέρειες, δεν υφίστανται τοπικά - δημοτικά σχέδια διαχείρισης, πέρα από τους κανονισμούς καθαριότητας των δήμων, που δεν μπορούν, όμως, να παίξουν αυτό το ρόλο. Και που στις περισσότερες περιπτώσεις δεν υπηρετούν ούτε το σημερινό σύστημα διαχείρισης. Με αποτέλεσμα οι δήμοι να έχουν ελάχιστες ουσιαστικές δράσεις και να περιορίζονται σε έναν τελείως περιφερειακό - περιθωριακό ρόλο. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των βασικών δράσεων και των υποδομών διαχείρισης των αποβλήτων της περιφέρειας γίνεται μέσω του ΠΕΣΔΑ Αττικής και του ΕΔΣΝΑ.

B. Το ιστορικό του υφιστάμενου σχεδιασμού

Σε συμπλήρωση και εξειδίκευση της ΚΥΑ 113944/1944/97, εκδίδεται η **ΚΥΑ 14312/1302/2000**, με την οποία οι έννοιες του εθνικού σχεδιασμού και των γενικών κατευθύνσεων θεωρούνται ταυτόσημες. Εδώ έχουμε την πρώτη απόπειρα εκπόνησης ενός πιο συγκεκριμένου εθνικού σχεδιασμού με μέτρα και στόχους, ανά κατηγορία αποβλήτων. Το σχέδιο αυτό καταγράφει για την Αττική 1 χώρο υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (ΧΥΤΑ), 1 σταθμό μεταφόρτωσης (ΣΜΑ), που υφίστανται και 2 εγκαταστάσεις μηχανικής ανακύκλωσης - κομποστοποίησης (ΕΜΑΚ), με έγκριση περιβαλλοντικών όρων (ΕΠΟ), ενώ θεωρεί ότι απαιτούνται 1 ΧΥΤΑ, 1 ΕΜΑΚ, 2 κέντρα διαλογής ανακυκλώσιμων υλικών (ΚΔΑΥ) και 5 ΣΜΑ.

Με το έγγραφο **48442/28.09.2001 της περιφέρειας Αττικής** δημοσιοποιείται η απόφαση του περιφερειακού συμβουλίου (17.09.2001), με την οποία εγκρίνεται ο ΠΕΣΔΑ Αττικής (α' στάδιο).

Η ΚΥΑ 14312/1302/2000 τροποποιείται με την **ΚΥΑ 26469/1501/Ε103/2003**, ως προς τα στοιχεία της Αττικής, όπου καταγράφονται 1 ολοκληρωμένη εγκατάσταση διαχείρισης αποβλήτων (ΟΕΔΑ), 1 ΣΜΑ (υφίστανται) και 1 ΕΜΑΚ, 1 ΧΥΤΑ, 1 αποτεφρωτήρας νοσοκομειακών αποβλήτων (με ΕΠΟ), ενώ θεωρείται ότι απαιτούνται, συνολικά, 6 ΟΕΔΑ, 5 κεντρικοί ΣΜΑ και (ανάλογα με τις ανάγκες) ένας αριθμός τοπικών ΣΜΑ και ΚΔΑΥ.

Με τροπολογία στο **ν. 3164/2003 (άρθρο 33)**, καθορίζονται οι θέσεις των 6 ΟΕΔΑ, που προαναφέρθηκαν, ως εξής: «Μαύρο Βουνό» Γραμματικού - «Τρύπες» Πολυδενδρίου (Β/Α Αττική), «Βραγόνι» Κερατέας - «Λατομείο Κυριακού» Κρωπίας (Ν/Α Αττική) και «Σκαλιστήρι» Φυλής - «Μελετάني» Μάνδρας (Δυτική Αττική). Επίσης, κρίνονται κατάλληλες οκτώ θέσεις για

την εγκατάσταση κεντρικών ΣΜΑ, ως εξής: Σχιστό (λειτουργεί), Ελαιώνας (με ΕΠΟ), Ελληνικό - Άλιμος, Γλυφάδα, ΒΙΠΑ Κηφισιάς, ΒΙΠΑ Χαμομηλίου, Γουδί, κόμβος περιφερειακής Υμηττού - Καισαριανής.

Με την **ΚΥΑ 136946/03.12.2003/ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ** εγκρίνονται οι περιβαλλοντικοί όροι της ΟΕΔΑ Ν/Α Αττικής, στη θέση «Βραγόνι» Κερατέας - Λαυρεωτικής και με την **ΚΥΑ 136945/05.12.2003/ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ** οι περιβαλλοντικοί όροι της Ο.Ε.Δ.Α. Β/Α Αττικής, στη θέση «Μαύρο Βουνό» Γραμματικού.

Με την **319/Φ.περ.Σ-Α/22.02.2006 απόφαση του Γ.Γ. περιφέρειας Αττικής** εγκρίνεται ο ΠΕΣΔΑ Αττικής, οι διαχειριστικές του ενότητες, οι επιμέρους 3 ΟΕΔΑ και οι εγκαταστάσεις που περιλαμβάνει η καθεμία από αυτές (χωρίς αναλυτική περιγραφή). Η περιφέρεια Αττικής χωρίζεται σε 2 διαχειριστικές ενότητες (ΔΕ), στην 1η (το σύνολο της περιφέρειας, πλην Κυθήρων και Αντικυθήρων) και στη 2η (Κύθηρα και Αντικύθηρα). Η 1^η ΔΕ περιλαμβάνει 3 ολοκληρωμένες εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων (ΟΕΔΑ), της Δυτικής Αττικής (Φυλή), της Β/Α Αττικής (Γραμματικό) και της Ν/Α Αττικής (Κερατέα). Προβλέπεται ένας ΦοΔΣΑ για κάθε ΟΕΔΑ, με καταληκτική ημερομηνία συγκρότησης την 31.12.2006. Ως προς τις τεχνολογίες, σημειώνεται η εξής χαρακτηριστική αναφορά: *“Όπως προκύπτει από τα ποσοτικά δεδομένα παραγωγής ΑΣΑ, όλες οι τεχνολογίες επεξεργασίας - αξιοποίησης ΑΣΑ είναι αποδεκτές και μπορούν να εφαρμοστούν από πλευράς βιωσιμότητας για την 1η ΔΕ της περιφέρειας Αττικής, ενώ για τη 2η ΔΕ της περιφέρειας Αττικής ενδείκνυνται ήπιες μέθοδοι επεξεργασίας, ...”*.

Με την **ΚΥΑ 27081/07.07.2009** ανανεώνεται η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων της Ο.Ε.Δ.Α. Β/Α Αττικής, στη θέση «Μαύρο Βουνό» Γραμματικού και με την **ΚΥΑ 142931/2009** η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων της Ο.Ε.Δ.Α. Ν/Α Αττικής, στη θέση «Βραγόνι» Κερατέας - Λαυρεωτικής. Ο χρόνος ισχύος των παραπάνω αποφάσεων έχει λήξει.

Εκδίδονται οι ΚΥΑ έγκρισης περιβαλλοντικών όρων **οικ.195119/05.01.2011/ΕΥΠΕ/ΥΠΕΚΑ** («Εγκατάστασης Μηχανικής Διαλογής & Βιολογικής Ξήρανσης Σύμμεικτων Αστικών Απορριμμάτων στην ΟΕΔΑ Δυτικής Αττικής») και **οικ.195119/05.01.2011/ΕΥΠΕ/ΥΠΕΚΑ** («Εργοστασίου Μηχανικής Ανακύκλωσης ΙΙ [ΕΜΑΚ ΙΙ] εντός των ορίων της ΟΕΔΑ Δυτικής Αττικής»), αν και ο ΠΕΣΔΑ έκανε λόγο μόνο για μία νέα εγκατάσταση.

Με την **73/17.01.2011 απόφαση του Γ.Γ. περιφέρειας Αττικής** (τώρα αποκεντρωμένη διοίκησης), εντάσσεται στο επιχειρησιακό πρόγραμμα «Αττική» η πράξη «επικαιροποίησης του ΠΕΣΔΑ». Με τις **455/11.02.2011 και 456/11.02.2011 αποφάσεις του Γ.Γ. αποκεντρωμένης διοίκησης Αττικής** επιλέγονται οι σύμβουλοι υποστήριξης για την εκπόνηση μελέτης επικαιροποίησης του ΠΕΣΔΑ και για την εκπόνηση στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων του ΠΕΣΔΑ, αντίστοιχα. Το αποτέλεσμα των μελετών αυτών παραμένει, μέχρι σήμερα, άγνωστο, παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει για τη δημοσιοποίησή τους.

Γ. Οι βασικές προβλέψεις (και παραλείψεις) του υφιστάμενου ΠΕΣΔΑ (2006)

- i. Παρατίθενται οι ποσοστιαίοι (όχι ποσοτικοί για την περιφέρεια) εθνικοί στόχοι για την εκτροπή από την ταφή των βιοαποδομήσιμων αστικών αποβλήτων (τα βιοαπόβλητα, μαζί με χαρτί και ξύλο) και για την ανάκτηση - ανακύκλωση υλικών συσκευασίας. Οι ποσοτικοί στόχοι στην περιφέρεια Αττικής πρέπει να αναζητηθούν στη μελέτη του ΠΕΣΔΑ.
- ii. Για την υλοποίηση των στόχων γίνεται γενική αναφορά στην εφαρμογή των «πράσινων σημείων», στη συνεργασία των ΟΤΑ με τα συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης αποβλήτων

(ΣΕΔ), στην προδιαλογή οργανικών (βιοαπόβλητων) και στην κατασκευή μονάδων κομποστοποίησης και, τέλος, στην κατασκευή τριών νέων κεντρικών εγκαταστάσεων επεξεργασίας σύμμεικτων απορριμμάτων.

iii. Περιγράφεται το τι προβλέπεται να γίνει στις τρεις κεντρικές εγκαταστάσεις, που προαναφέρθηκαν:

- Στη Δυτική Αττική, ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ, απροσδιόριστος αριθμός κέντρων διαλογής και ανακύκλωσης υλικών (ΚΔΑΥ), μονάδα κομποστοποίησης προδιαλεγμένων οργανικών – πράσινων (βιοαπόβλητων), η υφιστάμενη κεντρική μονάδα επεξεργασίας σύμμεικτων (ΕΜΑΚ Ι) και μια νέα κεντρική μονάδα επεξεργασίας σύμμεικτων.
- Στη Β/Α Αττική, ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ, ένα ΚΔΑΥ, μονάδα κομποστοποίησης προδιαλεγμένων οργανικών – πράσινων (βιοαπόβλητων), μία κεντρική μονάδα επεξεργασίας σύμμεικτων.
- Στη Ν/Α Αττική, ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ, ένα ΚΔΑΥ, μονάδα κομποστοποίησης προδιαλεγμένων οργανικών – πράσινων (βιοαπόβλητων), μία κεντρική μονάδα επεξεργασίας σύμμεικτων.

iv. Γίνεται γενική αναφορά σε δίκτυο τοπικών και κεντρικών σταθμών μεταφόρτωσης (ΣΜΑ).

v. Αναφέρεται, απλά, ότι υιοθετούνται οι εθνικοί στόχοι για τις άλλες κατηγορίες στερεών αποβλήτων, πλην των αστικών.

vi. Αναγνωρίζεται η ανάγκη προσδιορισμού των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών των στερεών αποβλήτων της περιφέρειας και η δυνατότητα αναθεώρησης του ΠΕΣΔΑ, ανά πενταετία.

Δ. Πως υλοποιείται ο ΠΕΣΔΑ Αττικής και τι είδους διαχείριση γίνεται, στην πράξη

Ο υφιστάμενος σχεδιασμός, όπως λειτουργεί, περιλαμβάνει αυτήν τη στιγμή:

Τοπικά:

- Κάδους (πράσινους ή γκρι) συλλογής σύμμεικτων απορριμμάτων και τοπικούς σταθμούς μεταφόρτωσής τους, ώστε να γίνεται πιο οικονομικά η μεταφορά τους στη Φυλή.
- Δίκτυο (μπλε) κάδων ανακύκλωσης (με κεντρική διαχείριση από την ΕΕΑΑ), το περιεχόμενο των οποίων οδηγείται στα ΚΔΑΥ. Ο δήμος Βύρωνα και ο πρώην δήμος Ν. Ψυχικού έχουν ανεξάρτητο από την ΕΕΑΑ δημοτικό σύστημα ανακύκλωσης συσκευασιών.
- Δίκτυο (πρασινοκίτρινων) κάδων ανακύκλωσης χαρτιού (ΕΔΣΝΑ), με βάση το ΣΜΑ Σχιστού.
- Σημεία συγκέντρωσης ανακτήσιμων υλικών (πλην οργανικών και συσκευασιών), από τα διάφορα συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης (ΣΕΔ).
- Πιλοτικά προγράμματα προδιαλογής και κομποστοποίησης βιοαπόβλητων, με ασήμαντα αποτελέσματα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εκδηλωμένη πρόθεση του δήμου Αθήνας για καθιέρωση μαζικής συλλογής (σε ξεχωριστούς κάδους) βιοαπόβλητων, σε τρία από τα επτά διαμερίσματα.
- Συλλογή και μεταφορά στη Φυλή «ιδιωτικών» αστικών αποβλήτων, από ιδιώτες εργολάβους, που έχουν σχετική σύμβαση με τον ΕΔΣΝΑ. Η προέλευση, η ποσότητα και η σύνθεση αυτών των αποβλήτων παραμένει άγνωστη, παρά τα επανειλημμένα διαβήματα στον ΕΔΣΝΑ.

Κεντρικά:

- Τον κεντρικό ΣΜΑ του Σχιστού, που εξυπηρετεί δήμους του Πειραιά και της νότιας Αττικής.
- Ορισμένα κεντρικά ΚΔΑΥ (δύο στον Ασπρόπυργο - Κορωπί - Ελευσίνα), που έχουν δυναμικότητα, περίπου, 300.000 t/έτος. Το 2012 συγκέντρωσαν, περίπου, 172.000 t, από τους οποίους τα καθαρά ανακυκλώσιμα δεν ξεπερνούν τους 100.000 t. Το υπόλειμμα της διαλογής οδηγείται στο ΧΥΤΑ Φυλής.
- Μονάδα μηχανικής επεξεργασίας σύμμεικτων (ΕΜΑΚ Ι), στη Φυλή, δυναμικότητας, περίπου, 360.000 t/έτος (δεν λειτουργεί πλήρως), η οποία παράγει κυρίως δευτερογενές

καύσιμο (RDF), αλλά και υλικό τύπου κομπόστ, ελάχιστα ανακυκλώσιμα υλικά και υπόλειμμα (για ταφή). Για ταφή πηγαίνει και το παραγόμενο RDF (πίνακας 3).

- Για τις ανάγκες της ταφής λειτουργεί ο ΧΥΤΑ Φυλής, ο οποίος έχει εξαντλήσει, από κάθε άποψη, τα περιθώρια περαιτέρω λειτουργίας.

Στον ίδιο χώρο (εγκατάσταση Φυλής) λειτουργούν:

- Μονάδα επεξεργασίας υγρών αποβλήτων
- Μονάδα αποτέφρωσης νοσοκομειακών - υγειονομικών αποβλήτων, που καλύπτει όλη την επικράτεια.
- Μονάδα ηλεκτροπαραγωγής με καύσιμο βιοαέριο.
- Εγκατάσταση λειοτεμαχισμού ογκωδών αντικειμένων και εναπόθεσης μπάζων.

Στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης του υφιστάμενου σχεδιασμού προβλέπεται:

στη Φυλή

- Δύο νέες μονάδες μηχανικής επεξεργασίας σύμμεικτων, δυναμικότητας, 400.000 και 700.000 t/έτος, αντίστοιχα.
- μονάδα κομποστοποίησης προδιαλεγμένων βιοαπόβλητων, δυναμικότητας, 80.000 t/έτος.

στην Κερατέα και στο Γραμματικό ολοκληρωμένες εγκαταστάσεις διαχείρισης απορριμμάτων (ΟΕΔΑ), που θα περιλαμβάνουν:

- ΧΥΤΑ, δυναμικότητας 127.500 t/έτος, για 20 έτη.
- μονάδα επεξεργασίας σύμμεικτων απορριμμάτων, δυναμικότητας 127.500 t/έτος.
- μονάδα κομποστοποίησης προδιαλεγμένων βιοαπόβλητων, δυναμικότητας 40.000 t/έτος
- ΚΔΑΥ, δυναμικότητας 72.500 t/έτος

Στο πλαίσιο μιας προσπάθειας προσεταιρισμού του δήμου και των κατοίκων της Λαυρεωτικής, το ΥΠΕΚΑ και η περιφέρεια Αττικής έχουν δηλώσει άτυπα ότι δεν πρόκειται να κατασκευαστεί ΧΥΤΑ στη Θέση Οβριόκαστρο και ότι η δυναμικότητα της μονάδας της Κερατέας θα είναι 80.000 t/έτος.

Είναι ενδιαφέρουσα η απόφαση των δήμων Αλίμου, Αργυρούπολης - Ελληνικού και Γλυφάδας να προχωρήσουν σε τοπική διαχείριση των απορριμμάτων τους, όσο και η πρόθεση του δήμου Αθήνας να εκπονήσει σχέδιο δημοτικής διαχείρισης, παρόλο που η σχετική προμελέτη παρουσιάζει πολλά προβλήματα.

Ε. Γιατί πρέπει να υποστεί ριζική αναθεώρηση ο υφιστάμενος σχεδιασμός

Σήμερα, μετά από δέκα και περισσότερα χρόνια εφαρμογής του υφιστάμενου ΠΕΣΔΑ, υπάρχουν πολλοί και ισχυροί λόγοι, οι οποίοι επιβάλλουν να γίνει άμεσα ριζική αναθεώρησή του. Ορισμένοι από αυτούς είναι, από πρώτη άποψη, τυπικοί. Όπως:

- Η πρόβλεψη του ίδιου του ΠΕΣΔΑ για τη δυνατότητα αναθεώρησής του, μετά από πέντε χρόνια.
- Η αναμόρφωση της νομοθεσίας διαχείρισης αποβλήτων και η πρόβλεψη του ν. 4042/2012 για αναθεώρηση των ΠΕΣΔΑ, ώστε να είναι συμβατοί με τα νέα εθνικά σχέδια διαχείρισης και πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων.
- Η υποχρέωση των ΠΕΣΔΑ να είναι συμβατοί με την εθνική και την ευρωπαϊκή νομοθεσία, για να μπορούν οι αντίστοιχες υποδομές και δράσεις να έχουν νόμιμη πρόσβαση στους

πόρους των ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Ανεξάρτητα από τις διαφωνίες ή τις επιφυλάξεις που μπορεί να υπάρχουν με το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο.

Μεγαλύτερη σημασία, όμως, έχουν οι ουσιαστικοί λόγοι, που συνδέονται με τις επιδόσεις του περιφερειακού σχεδιασμού. Από αυτήν τη σκοπιά, οι κυριότερες διαπιστώσεις είναι οι εξής:

- Συντηρείται μια σκόπιμη ασάφεια, ως προς τις πραγματικές ποσότητες και τη σύνθεση των παραγόμενων αστικών στερεών αποβλήτων (ΑΣΑ) της Αττικής. Υπάρχουν σοβαρές επιφυλάξεις για την ακρίβεια των στοιχείων, που αφορούν στις πραγματικές ποσότητες των ΑΣΑ της Αττικής. Ενώ είναι γνωστό ότι μεταφέρονται στην Αττική, άλλοτε νόμιμα, συνήθως παράνομα, απόβλητα άλλων περιοχών της χώρας.
- Επικρατεί καθεστώς επιμόλυνσης των αστικών αποβλήτων, που επιβεβαιώνεται από διαπιστωμένα κρούσματα παράνομης διακίνησης επικίνδυνων βιομηχανικών - υγειονομικών αποβλήτων, με συνηθέστερο προορισμό το ΧΥΤΑ Φυλής.
- Εξακολουθεί να υπάρχει απουσία εγκαταστάσεων διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων, ενώ η μονάδα αποτέφρωσης υγειονομικών αποβλήτων της Φυλής, καλύπτει τις ανάγκες όλης της χώρας. Το γεγονός αυτό συντηρεί και ενισχύει τα περιστατικά επιμόλυνσης των ΑΣΑ, που προαναφέρθηκαν.
- Ακυρώνονται, στην πράξη, όλες οι πολιτικές πρόληψης - μείωσης των απορριμμάτων και της ανάκτησης υλικών, μέσω της προδιαλογής. Η μελέτη του ΠΕΣΔΑ έβαζε σαν στόχο, για το 2011, την ανακύκλωση 230.000 τόνων υλικών συσκευασίας. Το 2011, στα ΚΔΑΥ της Αττικής, που υποδέχονται και υλικά συσκευασίας νησιωτικών περιοχών, ανακτήθηκαν 120.266 τόνοι υλικών συσκευασίας και το 2012 98.236 τόνοι.
- Οι δράσεις της ανακύκλωσης, με την εξαίρεση, ίσως, της ανάπτυξης των μπλε κάδων (ΚΔΑΥ, ΣΕΔ κλπ.), γίνονται ερήμην των δήμων, της περιφέρειας και του ΕΔΣΝΑ.
- Είναι απίστευτα υψηλό, τουλάχιστον 83%, το ποσοστό των ΑΣΑ, που παραμένουν σε σύμμεικτη μορφή και οδηγούνται για ταφή στο ΧΥΤΑ Φυλής. Σε απόλυτους αριθμούς προσεγγίζουν τα 2.000.000 τόνους/χρόνο (πίνακας 1).
- Ο στόχος της εκτροπής από την ταφή βιοαποδομήσιμων αποβλήτων (ΒΑΑ), προβλέπει ότι στην Αττική η μέγιστη ποσότητα ΒΑΑ που επιτρέπονταν να ταφεί το 2013 είναι 576.292 τόνοι και το 2020 403.404 τόνοι. Σήμερα θάβονται, περίπου, 1.600.000 τόνοι ΒΑΑ (πίνακας 2).
- Υπάρχει συνειδητή επιλογή διατήρησης των ΑΣΑ σε σύμμεικτη μορφή και επιλεκτική προώθηση των σχετικών έργων, δηλαδή των συγκεντρωτικών μονάδων επεξεργασίας σύμμεικτων απορριμμάτων, που προϋποθέτουν πολλούς σταθμούς μεταφόρτωσης, μεγάλες μεταφορές και πολλαπλές συμπίεσεις. Η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώνεται και από τις αφύσικα μεγάλες δυναμικότητες των μονάδων επεξεργασίας, με ισχυρές μακροχρόνιες εγγυήσεις για τις ελάχιστες ποσότητες.
- Τα μεγάλα μεγέθη των εργοστασίων επεξεργασίας και η αδυναμία σοβαρής ανάκτησης υλικών σε αυτά, οδηγούν αναγκαστικά στην ενεργειακή «αξιοποίηση» και στην καύση, που σκόπιμα υποβαθμίζεται και αποκρύπτεται. Αυτή, με τη σειρά της, θα οδηγήσει σε νέα έργα, σε νέα κόστη και σε πρόσθετα περιβαλλοντικά προβλήματα.
- Είτε με ενεργειακή «αξιοποίηση», είτε χωρίς αυτή, είναι βέβαιο ότι, με τον υφιστάμενο ΠΕΣΔΑ, θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν τεράστιες ανάγκες για ασφαλείς χώρους ταφής, χωρίς να έχει υπάρξει καμία μέριμνα γι αυτό. Ενώ είναι γνωστό ότι ο ΧΥΤΑ της Φυλής έχει κλείσει τον κύκλο της ζωής του, ο ΧΥΤΑ της Κερατέας έχει σιωπηρά καταργηθεί και ο ΧΥΤΑ Γραμματικού έχει πρόδηλα σφάλματα χωροθέτησης και δεν πρέπει να λειτουργήσει.

Τον παράλογο σχεδιαστικό προσανατολισμό συνοδεύουν μια σειρά από παράπλευρες συνέπειες, κυριότερες των οποίων είναι:

- Το υψηλό κατασκευαστικό και λειτουργικό κόστος των μονάδων επεξεργασίας, αλλά και όλης της αλυσίδας της διαχείρισης.
- Η «αναγκαστική» προσφυγή στην πλήρη ιδιωτικοποίηση της διαχείρισης, μέσω και των μακροχρόνιων συμβάσεων ΣΔΙΤ (25 - 27 χρόνια).

ΣΤ. Βασικές προτεραιότητες ενός νέου περιφερειακού σχεδιασμού για την Αττική

Η μελέτη της αναθεώρησης του ΠΕΣΔΑ Αττικής οφείλει να κινηθεί στη βάση συγκεκριμένων κατευθύνσεων, που σηματοδοτούν την αντίληψη της αποκεντρωμένης διαχείρισης των απορριμμάτων, με έμφαση στην πρόληψη και στην προδιαλογή. Ο ΕΔΣΝΑ και η περιφέρεια Αττικής πρέπει να καταστήσουν σαφές, προς κάθε κατεύθυνση, ότι αυτή είναι η δική τους επιλογή. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται πρόταση για τις βασικές προτεραιότητες - κατευθύνσεις του νέου σχεδιασμού:

1. Πρόληψη - επαναχρησιμοποίηση, με σκοπό τη μείωση των απορριμμάτων

Η παραγωγή αποβλήτων (ποσότητες, όγκοι) είναι παράγοντας άμεσα συνδεδεμένος με το γενικότερο κοινωνικό, οικονομικό περιβάλλον, με τις αντιλήψεις της διαρκούς επέκτασης της παραγωγής και της «ανάπτυξης», με τα καταναλωτικά πρότυπα (δηλαδή, τις αξίες και τις τεχνητές ανάγκες που «επιβάλλει» το πολιτικό και οικονομικό σύστημα) που τις συνοδεύουν και διαμορφώνουν το σύγχρονο τρόπο ζωής και τα κριτήρια επιλογής των πολιτών, σαν «καταναλωτικά υποκείμενα» ή σαν χρήστες προϊόντων. Από αυτή τη σκοπιά, μια θεαματική μείωση της ποσότητας των αποβλήτων, γενικά, αλλά και των αστικών απορριμμάτων ειδικότερα είναι δύσκολο να προκύψει μόνο με τα μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο ενός ΠΕΣΔΑ. Παρόλα αυτά, δεν πρέπει καθόλου να υποτιμηθούν όλες εκείνες οι πρακτικές δράσεις, που συντείνουν στην κατεύθυνση της μείωσης των απορριμμάτων. Χωρίς να χρειάζεται σε αυτές να περιληφθεί η μονιμοποίηση της καθήλωσης των εισοδημάτων, που απετέλεσε τη βασική αιτία της μείωσης των απορριμμάτων τα τελευταία χρόνια.

Οι περιφερειακοί σχεδιασμοί σπάνια κάνουν μνεία στην υποχρέωση της πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων και όταν το κάνουν έχει τυπικό χαρακτήρα. Οι λίγες δράσεις που γίνονται έχουν, κυρίως, επικοινωνιακό χαρακτήρα και πολύ περιορισμένη αποτελεσματικότητα. Ο νέος ΠΕΣΔΑ, αξιοποιώντας και το νέο εθνικό στρατηγικό σχέδιο πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων, μεταξύ πολλών άλλων, θα πρέπει να φροντίσει:

- Να έχει ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους και σε αυτό το επίπεδο
- Να μην περιοριστεί σε δράσεις που αφορούν τους πολίτες μόνο, αλλά να συμπεριλάβει και δράσεις προς το μέρος των παραγωγών, οι οποίοι φέρουν τη «διευρυμένη ευθύνη παραγωγού», σύμφωνα με το ν. 4042/2012, άρθρο 38. Μέρος της διευρυμένης ευθύνης παραγωγού είναι η υποχρέωσή του για σχεδιασμό των προϊόντων, με τρόπο που μειώνει την παραγωγή αποβλήτων και για αποδοχή επιστρεφόμενων προϊόντων και αποβλήτων.
- Όλες οι αναγκαίες δράσεις και υποδομές να ταξινομηθούν σε αυτές που μπορούν να αναπτυχθούν σε περιφερειακό επίπεδο και σε αυτές που μπορούν αποτελέσουν αντικείμενο των τοπικών σχεδίων διαχείρισης. Με αυτό το σκεπτικό, ο νέος ΠΕΣΔΑ μπορεί να υποδεικνύει και να ενθαρρύνει δράσεις επισκευής και επαναχρησιμοποίησης υλικών (π.χ. έπιπλα, ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές), στις δημοτικές υποδομές αποκεντρωμένης διαχείρισης.

2. Διάκριση των ρευμάτων - αποφυγή επιμόλυνσης των ΑΣΑ

Κεντρικό πρόβλημα της διαχείρισης των αστικών στερεών αποβλήτων (ΑΣΑ) της Αττικής αποτελεί η διασφάλιση της μη επιμόλυνσης με τοξικά απόβλητα, που δεν συμπεριλαμβάνονται στα αστικά ή στα προσομοιάζοντα με αστικά, που αποτελούν αντικείμενο του ΠΕΣΔΑ. Την προέλευση των αποβλήτων - επιμολυντών θα την αναζητήσουμε, κυρίως:

- Στις βιομηχανίες του Θριασίου, της υπόλοιπης Αττικής, των Οиноφύτων, αλλά και άλλων περιοχών, που εκμεταλλεύονται την ύπαρξη της χωματερής της Φυλής, τις μεγάλες ποσότητες της καθημερινής απόθεσης αποβλήτων (5-6.000 τόνοι) και την ανυπαρξία χώρων και εγκαταστάσεων διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων. Η ελπίδα του ΥΠΕΚΑ ότι το ιδιωτικό κεφάλαιο θα δείξει σχετικό ενδιαφέρον έχει καταρρεύσει και τα πρόστιμα επικρέμονται.
- Στις διάσπαρτες μικρές βιοτεχνικές δραστηριότητες (επιμεταλλωτήρια, γαλβανιστήρια, επιπλοποιεία, βαφεία κλπ.), που βρίσκονται στα βιοτεχνικά πάρκα, αλλά και στον αστικό ιστό της Αττικής.
- Στις υγειονομικές μονάδες (νοσοκομεία, κλινικές, κέντρα υγείας), αλλά και στα απλά ιατρεία και φαρμακεία. Η επικινδυνότητα αυτής της πηγής ενισχύεται από το γεγονός ότι η μοναδική, στην Ελλάδα, μονάδα διαχείρισης υγειονομικού υλικού (αποτεφρωτήρας) βρίσκεται και αυτή στη Φυλή.
- Στα υλικά που χρησιμοποιούμε σε μικρή κλίμακα (π.χ. μπαταρίες, υπόλοιπα χρωμάτων κλπ.), που δε φροντίζουμε ή δεν μπορούμε να διαχωρίσουμε με ασφάλεια.

Στα βασικά μέτρα αντιμετώπισης αυτού του φαινομένου θα μπορούσαμε να συμπεριλάβουμε:

- Τη διασφάλιση της ιχνηλασιμότητας των παραγόμενων αποβλήτων, κάθε βιομηχανικής και βιοτεχνικής δραστηριότητας, που έχει περιβαλλοντική αδειοδότηση και παράγει επικίνδυνα απόβλητα, που χρειάζονται ειδική διαχείριση.
- Την ανάληψη από το δημόσιο της ευθύνης της κατασκευής μονάδας διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων για την Αττική, όπως και για τις άλλες περιφέρειες της χώρας.
- Τη μεταφορά του αποτεφρωτήρα της Φυλής, αποκλεισμένου του Θριασίου. Με την πρόβλεψη η νέα εγκατάσταση να αφορά μόνο την περιφέρεια Αττικής και, μάλιστα, τα απόβλητα που δεν μπορούν να διαχειριστούν με ασφάλεια οι ίδιες οι (μεγάλες) υγειονομικές μονάδες.
- Την πρόβλεψη, στα τοπικά σχέδια διαχείρισης, λειτουργίας κινητών συνεργείων συλλογής μικροποσοτήτων επικίνδυνων αποβλήτων, που προέρχονται από οικιακή ή βιοτεχνική χρήση και υγειονομικών αποβλήτων από τα κέντρα υγείας, τα ιατρεία και τα φαρμακεία των δήμων. Όπως γίνεται και σε δήμους του εξωτερικού, η συλλογή μπορεί να γίνεται σε συγκεκριμένες ώρες και μέρες.
- Την εμφανή διαφοροποίηση στις τιμές αγοράς προϊόντων, όπως οι μπαταρίες, όταν δεν συνοδεύεται από την παράδοση του αντίστοιχου χρησιμοποιημένου προϊόντος.

3. Αποκλεισμός μεταφοράς στην Αττική ΑΣΑ άλλων περιοχών

Η Αττική, δηλαδή η Φυλή, επιβαρύνεται, όχι μόνο από επικίνδυνα απόβλητα της Αττικής και άλλων περιοχών, αλλά και από τις μεταφορές ΑΣΑ άλλων περιοχών. Οι πιθανολογούμενοι δρόμοι μεταφοράς είναι οι εξής:

- Οι «νόμιμες» μεταφορές, συνήθως μετά από υπουργικές αποφάσεις, που κι αυτές ακολουθούν αποφάσεις κήρυξης κατάστασης έκτακτης ανάγκης (π.χ. Τρίπολη, Ερμιονίδα).
- Τα ΚΔΑΥ της Αττικής, που μεταφέρουν στη Φυλή το υπόλειμμα των μπλε κάδων νησιωτικών περιοχών.

- Οι δήμοι της περιφέρειας, που, σε συνεννόηση ή με την ανοχή ΚΔΑΥ της Αττικής, μεταβαπτίζουν τα σύμμεικτά τους σε ανακυκλώσιμα και τα μεταφέρουν στα ΚΔΑΥ της Αττικής (π.χ. Μύκονος).
- Οι εργολαβίες μεταφοράς αποβλήτων στη Φυλή, υποτίθεται της Αττικής, που υπέγραφε και συνεχίζει να υπογράφει ο ΕΔΣΝΑ με ιδιώτες. Για το περιεχόμενο των οποίων εξακολουθούμε να μην έχουμε την παραμικρή πληροφόρηση.

Τα προτεινόμενα μέτρα, που πρέπει να αποτυπώνονται ρητά στο νέο ΠΕΣΔΑ, είναι:

- Η άρνηση του ΕΔΣΝΑ, της περιφέρειας και της ΠΕΔ Αττικής να δεχθούν απορρίμματα, άλλων περιοχών, εκτός Αττικής.
- Η καταπολέμηση της παράνομης μεταφοράς, που θα συμπεριλαμβάνει την αυστηρή παρακολούθηση των ΚΔΑΥ της Αττικής (για όσο θα υπάρχουν με αυτήν τη μορφή) και την κατάργηση του καθεστώτος ανάθεσης εργολαβιών μεταφοράς «ιδιωτικών» ΑΣΑ.

4. Ποσότητες

Κανένας νέος ή μελλοντικός σχεδιασμός δεν μπορεί να είναι έγκυρος, αν δε στηρίζεται σε μια ουσιαστική και αληθινή εκτίμηση των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών των ΑΣΑ της Αττικής. Οι στόχοι και οι δράσεις των κατευθύνσεων που προαναφέρθηκαν, μπορούν να συμβάλλουν σε αυτήν την εκτίμηση. Επίσης, θα συμβάλλει η αναλυτική παράθεση των στοιχείων του συνόλου των εναλλακτικών συστημάτων διαχείρισης, ώστε να έχουμε την πλήρη εικόνα και των ΑΣΑ, που δεν περνούν την «πύλη» της Φυλής. Υποτίθεται ότι δεν θα υπάρξει καμία ανοχή στην παράνομη διάθεση και ότι όλοι οι ΧΑΔΑ της Αττικής θα αποκατασταθούν άμεσα.

Η σχετική προσπάθεια αποτύπωσης μπορεί να είναι και το αρχικό τμήμα της μελέτης αναθεώρησης του νέου ΠΕΣΔΑ, με σκοπό όλοι οι στόχοι, εκτός από την ποσοστιαία να έχουν και συγκεκριμένη αναφορά σε ποσότητες. Όλα τα σχετικά στοιχεία, συνολικά και για τα επιμέρους ρεύματα, πρέπει να δημοσιοποιούνται και να είναι εύκολα προσβάσιμα.

5. Φορέας διαχείρισης - αρμοδιότητες - τοπικά σχέδια διαχείρισης

Αυτήν τη στιγμή, δεν τίθεται σαν προτεραιότητα θέμα αλλαγής του φορέα σχεδιασμού και υλοποίησης της διαχείρισης των ΑΣΑ της Αττικής, που είναι ο ΕΔΣΝΑ. Αντίθετα, στην παρούσα συγκυρία, κάθε προσπάθεια μεταφοράς της συγκεκριμένης αρμοδιότητας σε κυβερνητικά ελεγχόμενα όργανα θα πρέπει να θεωρηθεί σαν ευθεία και βίαιη προσπάθεια ανατροπής του αναπροσανατολισμού της διαχείρισης, που επιβάλλεται να γίνει, μέσω του νέου ΠΕΣΔΑ και των τοπικών σχεδίων διαχείρισης.

Νέο στοιχείο του σχεδιασμού πρέπει να αποτελέσει ο θεσμός των τοπικών σχεδίων διαχείρισης, ο οποίος, παρόλο που δεν είχε υλοποιηθεί, είναι φυσική απόρροια του πλατιού φάσματος αρμοδιοτήτων που έχουν οι δήμοι από το νόμο. Οι προσπάθειες της σημερινής κυβέρνησης να περιορίσει τις αρμοδιότητες των δήμων στη συλλογή και μεταφορά των ΑΣΑ πρέπει να αποκρουστεί σθεναρά. Αντίθετα, πρέπει να απαιτηθεί να γίνει υποχρεωτική η εκπόνηση των τοπικών σχεδίων διαχείρισης από τους δήμους. Σε αυτήν την κατεύθυνση, θα πρέπει να απαιτηθεί να διασφαλιστεί ρητά η δυνατότητα των δήμων να κάνουν την εμπορική αξιοποίηση των προϊόντων της ανάκτησης, που γίνεται στις αποκεντρωμένες δημοτικές υποδομές.

Ο ρόλος της περιφέρειας είναι σημαντικός επειδή:

- Λόγω της ισχυρής συμμετοχής του περιφερειακού συμβουλίου στο ΔΣ και στην ΕΕ του ΕΔΣΝΑ, μπορεί να διασφαλίσει τη σταθερότητα του προσανατολισμού του και να περιορίσει τους κινδύνους εμπλοκής της προσπάθειας ριζικής αναθεώρησης του ΠΕΣΔΑ.
- Ελέγχει μεγάλο μέρος των χρηματοδοτικών εργαλείων των έργων διαχείρισης αποβλήτων.
- Έχει την άμεση σύνδεση με τους δήμους, οι οποίοι είναι «επιφορτισμένοι» με την εκπόνηση και υλοποίηση των τοπικών σχεδίων διαχείρισης.

Για τους λόγους αυτούς, η περιφέρεια οφείλει να συγκροτήσει, από την αρχή, μια ισχυρή διεύθυνση διαχείρισης αποβλήτων (τώρα, πλήρως, αποδιορθωμένη), να προκηρύξει τη χρηματοδότηση έργων αποκεντρωμένης διαχείρισης και να έχει επαρκή μηχανισμό στήριξης των δήμων (επιχειρησιακά, οικονομικά, νομικά, αδειοδοτικά κλπ.).

6. Στόχοι

Οι τεκμηριωμένοι και σαφείς στόχοι μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό εργαλείο για την υλοποίηση του νέου σχεδιασμού. Για να γίνει αυτό, χρειάζεται να υπερπηδηθούν εκείνες οι προβλέψεις των ευρωπαϊκών οδηγιών, του ν. 4042/2012 και των άλλων σχετικών αποφάσεων, που συντηρούν την ασάφεια και προσφέρουν νομιμοποίηση στις φιλοεργολαβικές επιλογές των συγκεντρωτικών εγκαταστάσεων σύμμεικτων απορριμμάτων, με προσανατολισμό την ενεργειακή αξιοποίηση - καύση. Πιο συγκεκριμένα:

- Στην κλίμακα ή πυραμίδα της ιεράρχησης των δράσεων διαχείρισης, η ενεργειακή αξιοποίηση πρέπει να διαχωριστεί από την άλλου είδους ανάκτηση και να αποτελέσει ξεχωριστό στάδιο, πριν τη διάθεση - ταφή. Έτσι, η κλίμακα θα διαμορφωθεί ως εξής: πρόληψη - προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση - ανακύκλωση - άλλου είδους ανάκτηση - ενεργειακή αξιοποίηση - διάθεση.
- Πρέπει να διασφαλιστεί ότι δεν θα υπερπηδούνται στάδια, με το πρόσχημα ότι η ανάκτηση και η ανακύκλωση μπορούν να γίνουν και σε συγκεντρωτικές εγκαταστάσεις επεξεργασίας μεγάλων ποσοτήτων σύμμεικτων απορριμμάτων. Κάτι που δεν τεκμηριώνεται από πουθενά. Αντίθετα, πρέπει να υπάρξει πρόβλεψη ότι η μετάβαση σε επόμενο στάδιο επιτρέπεται όταν έχουν εξαντληθεί οι δυνατότητες των προηγούμενων σταδίων.
- Πρέπει να πάψει η παράλληλη παράθεση στόχων προδιαλογής και αξιοποίησης των ανακυκλώσιμων και οργανικών υλικών. Η αξιοποίηση μπορεί να σημαίνει και διαχωρισμό σε μονάδες επεξεργασίας σύμμεικτων, μπορεί να σημαίνει και καύση. Πρέπει το βάρος να πέσει σε απλούς, κατανοητούς και ελέγξιμους στόχους προδιαλογής. Στόχους που θα συμβαδίζουν με ένα πλαφόν, ως προς το μέγιστο ποσοστό των ΑΣΑ που θα μπορεί να οδηγείται σε μονάδες επεξεργασίας σύμμεικτων απορριμμάτων.

Σχετικά με ορισμένους βασικούς στόχους, κάνουμε τις εξής προτάσεις:

- Οι υπάρχοντες στόχοι για την εκτροπή βιοαποδομήσιμων υλικών (βιοαπόβλητα, χαρτί, ξύλο, χόρτα), που αποτελούν, περίπου, το 70% των ΑΣΑ της Αττικής επιβάλλουν: η μέγιστη ποσότητα που επιτρέπεται να θάβεται, πάντα μετά από επεξεργασία, είναι οι **576.292 τόνοι το 2013** και οι **403.404 τόνοι** το 2020. Ο πρώτος στόχος δεν έχει, πλέον, νόημα και ο δεύτερος μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητικός, αφού θα αντιπροσωπεύει ένα 20%, περίπου, του συνόλου των ΑΣΑ, το έτος 2020. Αν συνυπολογίσουμε και κάποια άλλα ρεύματα υλικών, που δεν θα έχουν ανακτηθεί, το συνολικό ποσοστό της ταφής ενδέχεται να κυμαίνεται στο 30%. Καθόλου άσχημος στόχος για το 2020, αν σκεφτούμε ότι σήμερα θάβεται το 83% του συνόλου των ΑΣΑ.

- Ο στόχος της χωριστής συλλογής βιοαποβλήτων είναι 5%, έως το 2015 και 10%, έως το 2020. Ο πρώτος στόχος είναι οριακά εφικτός. Ο δεύτερος είναι πολύ μικρός και πρέπει να αναπροσαρμοστεί, τουλάχιστον, στο 30%.
- Οι στόχοι για την ανακύκλωση υλικών απαιτούν, έως το 2015, υποχρεωτική ξεχωριστή συλλογή, τουλάχιστον, χαρτιού, πλαστικού, μετάλλου, γυαλιού και, έως το 2020, συνολική ανακύκλωση (όχι, αναγκαστικά, από προδιαλογή), τουλάχιστον 50% κ.β.. Ο δεύτερος στόχος μπορεί να μεγαλώσει και να προβλεφθεί και ειδικός στόχος για τα προδιαλεγμένα ανακυκλώσιμα υλικά.

7. Οργάνωση - καταμερισμός δράσεων και υποδομών

Ο σχεδιασμός του νέου ΠΕΣΔΑ πρέπει να βασίζεται στη λογική ότι:

- Το μεγαλύτερο μέρος των δράσεων και των υποδομών θα αφορά, στην πρόληψη, στην επαναχρησιμοποίηση και στην προδιαλογή ανακυκλώσιμων και βιοαπόβλητων.
- Από τη φύση τους αυτές οι δράσεις θα αναπτύσσονται, σχεδόν στο σύνολό τους, στο επίπεδο των δήμων, οπότε θα αποτελούν αντικείμενο, κυρίως, των τοπικών σχεδίων διαχείρισης. Ειδικά τα προδιαλεγμένα υλικά συσκευασίας και τα οργανικά θα μπορούν να κλείνουν τον κύκλο της διαχείρισής τους στο επίπεδο των δημοτικών, αποκεντρωμένων υποδομών.
- Στο επίπεδο της περιφέρειας θα υπάρχουν οι υποδομές ασφαλούς διάθεσης (ΧΥΤΥ), οι εγκαταστάσεις επεξεργασίας επικίνδυνων αποβλήτων και αποβλήτων υγειονομικών μονάδων. Πιθανότατα και οι υποδομές υποδοχής και επεξεργασίας των ρευμάτων της εναλλακτικής διαχείρισης, πλην των συσκευασιών.
- Στο βαθμό που από τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας επικίνδυνων αποβλήτων και αποβλήτων υγειονομικών μονάδων προκύπτει τοξικό υπόλειμμα, αυτό πρέπει να υπόκειται στις προβλεπόμενες διαδικασίες αδρανοποίησης και, αν αυτό απαιτείται, να θάβεται σε ειδικούς χώρους ταφής επικίνδυνων αποβλήτων (ΧΥΤΕΑ).
- Η αναπόφευκτη παρουσία ενός, συνεχώς μειούμενου, κλάσματος σύμμεικτων στον κύκλο της διαχείρισης των ΑΣΑ, θέτει το ερώτημα πως το αντιμετωπίζουμε και που. Η πρότασή μας είναι να γίνεται ήπια επεξεργασία, με στόχο την περαιτέρω ανάκτηση και όχι την ενεργειακή αξιοποίηση, σε αποκεντρωμένες μονάδες μικρής δυναμικότητας, που στο σύνολό της δε θα ξεπερνά το 30% του συνόλου των ΑΣΑ. Η πυκνότητα του αστικού περιβάλλοντος της Αττικής, αλλά και λόγοι λειτουργικοί και λόγοι ψυχολογικοί, κάνουν δύσκολη την πλήρη αντιστοίχιση με τις δημοτικές υποδομές. Η μελέτη της αναθεώρησης μπορεί να διερευνήσει ποιες από αυτές μπορούν να είναι μέρος των τοπικών σχεδίων διαχείρισης και ποιες να είναι στη σφαίρα ευθύνης του ΕΔΣΝΑ και της περιφέρειας.
- Στο παραπάνω πλαίσιο, οι σταθμοί μεταφόρτωσης απορριμμάτων (ΣΜΑ) θα έχουν ένα συνεχώς μειούμενο ρόλο. Σίγουρα, πρέπει να απαλειφθούν από το σχεδιασμό οι κεντρικοί ΣΜΑ και οι χώροι που προβλέπονταν γι αυτούς να αποτελέσουν την πρώτη «μαγιά» για τη χωροθέτηση υποδομών αποκεντρωμένης διαχείρισης.
- Ο παραπάνω σχεδιασμός προϋποθέτει το δημόσιο χαρακτήρα του συστήματος διαχείρισης, τη διασφάλιση του κοινωνικού ελέγχου και τη δυνατότητα αξιοποίησης της κοινωνικής συμμετοχής. Ασυμβίβαστες με τα παραπάνω θεωρούμε τις λογικές ανάθεσης έργων, από τους δήμους και την περιφέρεια, με τη μέθοδο ΣΔΙΤ.

Ένας καλός και απλός δείκτης παρακολούθησης της αποκέντρωσης του συστήματος θα ήταν η καταγραφή του ποσοστού των ΑΣΑ, των οποίων ο κύκλος της διαχείρισης ολοκληρώνεται στο τοπικό επίπεδο και αυτών των οποίων ο κύκλος ολοκληρώνεται στο επίπεδο της περιφέρειας ή σε εθνικό επίπεδο. Με στόχο, το 2020, η αναλογία να φτάσει στο 60% - 40%.

Πρέπει να τονιστεί, με ιδιαίτερη έμφαση, ότι το υφιστάμενο σύστημα διαχείρισης των ΑΣΑ, κινδυνεύει να βρεθεί, πολύ σύντομα, χωρίς ασφαλή χώρο διάθεσης. Αφού ο ΧΥΤΑ Φυλής έχει γεμίσει, ο ΧΥΤΑ της Κερατέας έχει καταργηθεί σιωπηρά και ο ΧΥΤΑ Γραμματικού είναι πολύ μικρός και ακατάλληλος να λειτουργήσει. Είναι επείγουσα προτεραιότητα να δρομολογηθεί η κατασκευή νέων χώρων ταφής υπολειμμάτων στην Αττική (πλην Θριασίου), με τη λογική της ήπιας αποκεντρωμένης διαχείρισης, με μικρές και ασφαλείς εγκαταστάσεις, που δεν θα αναπαράγουν το «τέρας» της Φυλής, σε καμία περιοχή της Αττικής.

Η χωροθέτηση των τοπικών και των περιφερειακών υποδομών ενδέχεται να προσκρούσει σε υφιστάμενες προβλέψεις χρήσεων γης στα πολεοδομικά σχέδια των δήμων και στο ρυθμιστικό σχέδιο Αθήνας, που έγιναν υπό την επήρεια «φοβικών» αντιλήψεων για κάθε είδους δραστηριότητα διαχείρισης, ακόμη και για την ανακύκλωση και την κομποστοποίηση. Θα χρειαστούν, πιθανότατα, κάποιες νομοθετικές ρυθμίσεις, οι οποίες πρέπει να προσδιοριστούν συγκεκριμένα και να διεκδικηθούν άμεσα.

8. Κλείσιμο της Φυλής, με ρητά προσδιορισμένο χρονοδιάγραμμα

Η εγκατάσταση της Φυλής έχει κλείσει τον κύκλο της, με ανυπολόγιστο τίμημα για τους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής. Έπρεπε να έχει κλείσει, προ πολλού. Όχι μόνο ο ΧΥΤΑ, του οποίου το τελευταίο κύτταρο θα πληρωθεί πολύ σύντομα, αλλά και οι υπόλοιπες εγκαταστάσεις. Των οποίων η συνέχιση της λειτουργίας θα λειτουργεί μόνιμα σαν πόλος έλξης νέων δραστηριοτήτων (νέες μονάδες σύμμεικτων, επέκταση του ΧΥΤΑ κλπ.). Η περιοχή πρέπει να μπει σε πρόγραμμα περιβαλλοντικής αποκατάστασης. Θα μπορούσε να εξεταστεί η συνέχιση της λειτουργίας, μόνο της μονάδας ηλεκτροπαραγωγής, με καύσιμο το συλλεγόμενο βιοαέριο, με την προϋπόθεση της λειτουργίας της κάτω από δημόσιο έλεγχο και του καθαρισμού από τοξικές ουσίες του βιοαερίου, κάτι που δε γίνεται σήμερα.

Το χρονοδιάγραμμα για το κλείσιμο της εγκατάστασης πρέπει να είναι δεσμευτικό, σύντομο και, ταυτόχρονα, να δίνει ένα μικρό χρονικό περιθώριο για τη δρομολόγηση της εφαρμογής του εναλλακτικού μοντέλου διαχείρισης, που προτείνεται. Σε αυτό το πλαίσιο και προκειμένου να αποφευχθούν στο μέλλον φαινόμενα κρίσης, αποκτά υπερεπείγοντα χαρακτήρα η αναθεώρηση του ΠΕΣΔΑ, η εφαρμογή, μέσα στο 2015, των τοπικών σχεδίων διαχείρισης και η υλοποίηση των αναγκαίων υποδομών. Ανάμεσά τους και των νέων, ασφαλών χώρων ταφής υπολειμμάτων, στα σημεία που θα υποδείξει η μελέτη αναθεώρησης.

9. Βαθιά αναδιοργάνωση των συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης και του ΕΟΑΝ

Η ανάπτυξη συστημάτων δημοτικής ανακύκλωσης θα οδηγήσει σε σταδιακή απαξίωση της ΕΕΑΑ. Καθόλου άδικα, αφού το συγκεκριμένο σύστημα, όπως και τα περισσότερα συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης χαρακτηρίζονται από αδιαφανή λειτουργία, ανεξέλεγκτη διαχείριση δημόσιων πόρων (τέτοιος είναι το τέλος ανακύκλωσης) και μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων του απέναντι στους δήμους. Γι αυτούς τους λόγους χρειάζεται επανεξέταση του πλαισίου λειτουργίας των συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης. Στο νέο πλαίσιο κεντρικό ρόλο πρέπει να έχει ο ελληνικός οργανισμός ανακύκλωσης (ΕΟΑΝ), που αποτελεί δημόσιο οργανισμό, εποπτευόμενο από το ΥΠΕΚΑ.

Γενικότερα, χρειάζεται να δημιουργηθεί ένας ενιαίος και λειτουργικός εποπτικός μηχανισμός στο ΥΠΕΚΑ, που θα έχει την ευθύνη της διαχείρισης του συνόλου των αποβλήτων. Δυστυχώς,

το νέο οργανόγραμμα του ΥΠΕΚΑ έχει υποβιβάσει αυτήν την ανάγκη, εντάσσοντας το τμήμα διαχείρισης αστικών, βιομηχανικών και συναφών αποβλήτων και το τμήμα ανακύκλωσης - εναλλακτικής διαχείρισης στη Διεύθυνση Προστασίας Βιοποικιλότητας, Εδάφους και Διαχείρισης Αποβλήτων, της Γενικής Διεύθυνσης Περιβαλλοντικής Πολιτικής.

Μας βρίσκει αντίθετους η πρόβλεψη της μελέτης για το νέο εθνικό σχεδιασμό διαχείρισης αποβλήτων (ΕΣΔΑ), για τη δημιουργία του Ελληνικού Οργανισμού Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΟΔΑ), «ενός νέου φορέα ο οποίος ενώ θα διατηρεί ως προς το σκοπούς του το δημόσιο χαρακτήρα του θα λειτουργεί σαν ανεξάρτητος φορέας ...» και στον οποίο μπορεί να ενσωματωθεί και ο ΕΟΑΝ.

10. Ενημέρωση των πολιτών - υποστήριξη των δήμων

Πρόβλεψη του νέου ΠΕΣΔΑ πρέπει να είναι διαρκείς και συγκεκριμένες δράσεις για την ενημέρωση των πολιτών, για όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων της διαχείρισης των αποβλήτων. Ιδιαίτερα για αυτές που σχετίζονται με τη δική τους στήριξη και συμμετοχή στην αποτελεσματική λειτουργία της αποκεντρωμένης διαχείρισης, με έμφαση στην προδιαλογή.

Άμεσα χρειάζεται μια μαζική καμπάνια της περιφέρειας Αττικής, που θα βοηθήσει να συνειδητοποιηθεί η ανάγκη περάσματος σε μια ριζικά διαφορετική λογική στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων. Καθοριστική, επίσης, θα είναι και η βοήθεια που πρέπει να δοθεί από την περιφέρεια στους δήμους, με τη συγκρότηση μόνιμου υποστηρικτικού μηχανισμού και με την επεξεργασία και ενεργοποίηση των βασικών χρηματοδοτικών εργαλείων των δράσεων της αποκεντρωμένης διαχείρισης.

22/11/2014

Πρωτοβουλία συνεννόησης για τη διαχείριση των απορριμμάτων (ΠΡΩΣΥΝΑΤ)

<http://prosynat.blogspot.gr>

prosynat@gmail.com

Z. Παράρτημα (ενημερωτικό υλικό)

1. Χωρική ανάλυση της παραγωγής ΑΣΑ στην Αττική (2011)

τύπος διαχείρισης	χώρος διαχείρισης	ποσότητες (τόνοι)	ποσοστό	ποσοστό
Διάθεση στο έδαφος	στο ΧΥΤΑ Φυλής	1.920.964	83,0%	83,1%
	σε ΧΑΔΑ	2.089	0,1%	
Ανακύκλωση υλικών και συσκευασιών	στα ΚΔΑΥ της Αττικής	121.913	5,3%	14,0%
	σε συστήματα πανελλαδικής εμβέλειας	201.390	8,7%	
Ανάκτηση βιοαποβλήτων	στο ΕΜΑΚ	30.205	1,3%	2,9%
	οικιακή κομποστοποίηση, ανάκτηση βρώσιμων ελαίων και λιπών	37.483	1,6%	
Σύνολο		2.314.044	100%	

(Μελέτη αναθεώρησης εθνικού σχεδιασμού διαχείρισης αποβλήτων - 4ο παραδοτέο, Π.7)

2. Εκτίμηση ποιοτικής σύστασης των ΑΣΑ της Αττικής

τύπος κλάσματος	μελέτη ΠΕΣΔΑ Αττικής (2005)		ποσοστό	ποσότητες 2011 (τόνοι)
	ποσοστό	ποσότητες 2011 (τόνοι)		
οργανικά (βιοαπόβλητα)	46,50%	1.076.030	43,6%	1.008.923
χαρτί - χαρτόνι	23,44%	542.412	28,1%	650.246
πλαστικά	10,80%	249.917	13,0%	300.826
μέταλλα	3,74%	86.545	3,3%	76.363
γαλί	3,42%	79.140	3,4%	78.677
λοιπά	12,10%	279.999	8,6%	199.008
σύνολο	100%	2.314.044	100%	2.314.044

3. Εκτίμηση της σύνθεσης των προϊόντων των μονάδων μηχανικής επεξεργασίας σύμμεικτων ΑΣΑ της Αττικής

αν λειτουργήσουν όπως η ΕΜΑΚ στη Φυλή Αττικής

προϊόν μηχανικής διαχείρισης	ποσοστό	προορισμός	ποσότητες (τ)
ανακύκλωση υλικών	1,45%	εμπορική αξιοποίηση	24.215
απώλειες	16,07%	αέρας/υγρά απόβλητα	268.369
δευτερογενές καύσιμο (RDF)	43,22%	καύση ή ταφή	1.377.416
υλικό τύπου compost (CLO)	14,77%	επικαλύψεις ή ταφή	
υπόλειμμα	24,49%	ταφή	
σύνολο	100,00%		1.670.000

σύμφωνα με τη μελέτη της ΤΕΡΝΑ για τα έργα ΣΔΙΤ της Πελοποννήσου

προϊόν μηχανικής διαχείρισης	ποσοστό	προορισμός	ποσότητες (τ)
ανακύκλωση υλικών	15,22%	εμπορική αξιοποίηση	364.895
βιοαέριο	6,63%	καύση	
απώλειες	10,65%	αέρας/υγρά απόβλητα	177.855
υλικό τύπου compost (CLO)	22,50%	επικαλύψεις ή ταφή	1.127.250
υπόλειμμα	45,00%	ταφή	
σύνολο	100,00%		1.670.000

4. Στόχοι

A. Εκτροπής βιοαποδομήσιμων (B/A) από την ταφή

- Επιτρέπεται να οδηγηθεί σε ταφή, το 2013, το 50% των B/A του 1997: 576.292 τ. (Αττική)
- Επιτρέπεται να οδηγηθεί σε ταφή, το 2020, το 35% των B/A του 1997: 403.404 τ. (Αττική)

B. Ξεχωριστής διαλογής βιοαποβλήτων

- Έως το 2015, κατ' ελάχιστον, στο 5% του συνολικού βάρους των βιολογικών αποβλήτων
- Έως το 2020, κατ' ελάχιστον, στο 10% του συνολικού βάρους των βιολογικών αποβλήτων

Γ. Ανακύκλωσης

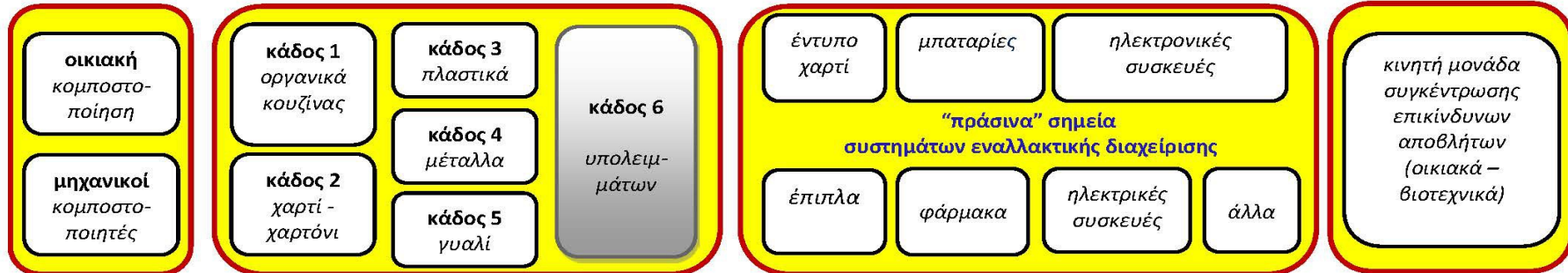
- Έως το 2011
 - ✓ Αξιοποίηση ή αποτέφρωση με ανάκτηση ενέργειας τουλάχιστον 60% κ.β. των απορριμμάτων συσκευασίας
 - ✓ Ανακύκλωση κατά 55-80% κ.β. των απορριμμάτων συσκευασίας
 - ✓ Ανακύκλωση κατά 60% κ.β. για το γυαλί, το χαρτί και το χαρτόνι
 - ✓ Ανακύκλωση κατά 50% κ.β. για τα μέταλλα
 - ✓ Ανακύκλωση 22.5% κ.β. για τα πλαστικά (υλικά που ανακυκλώνονται πάλι σε πλαστικά)
 - ✓ Ανακύκλωση κατά 15% κ.β. για το ξύλο
- Έως το 2015, υποχρεωτική ξεχωριστή συλλογή χαρτιού, πλαστικού, μετάλλου, γυαλιού
- Έως το 2020, συνολική ανακύκλωση, τουλάχιστον, 50% κ.β.

5. Πρόταση αποκεντρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων στην Αττική - διάρθρωση υποδομών

Πρόταση αποκεντρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων - διάρθρωση υποδομών

πρώτο επίπεδο (κατοικία - επιχείρηση - υπηρεσίες - γειτονιά - δήμος)

διαλογή στην πηγή - ανάκτηση - ανακύκλωση

δεύτερο επίπεδο (δήμος - ομάδα γειτονικών δήμων)

αποκεντρωμένες εγκαταστάσεις διαχείρισης απορριμμάτων

τρίτο επίπεδο (περιφέρεια)

